

CARTILE SATEANULUI ROMANU.

Scriere periodica

PENTRU

TÓTE TREBUINTIELE POPORULUI ROMANU.

Dèscépta-te Romane!

Va esí in 3|15 di a fiesce-carei lune. Pretiulu de prenumeratiune pre unu anu intregu e 1 fl. v. a., pentru Romaní'a 3 franci — lei noi. — A se tramite la Redactiune in Gh e r l 'a (Szamosujvár.)

Resbunarea lui Statu-Palma.

Uriasiulu *Strimba-lemne* cu-alu seu geminu *Sfarma-Pétra*
Au vediutu cadiendu potopulu si au trecutu potopu'n notu.
De cându suntu povesti in lume si se spunu pe lânga vétra
Ei ducu dile cu piticulu *Statu-palma Barba-cotu.*

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Amendoi pre-o vale verde, la piciórele-unui munte
Lungiti unulu lânga altulu, stau graindu in limb'a loru.
Dar' ei suntu in neastêperu. — Cându si cându pe a loru frunte,
Cugete intunecate se întinde cá unu noru,

— O cunosci pe *Trestiana*, frate? dice *Strimba-lemne*
— O cunoscu! . . . cându se aréta, sórele i face semne,
„Câci de cându *Ilean'a* mândra n'a vediutu elu asié flóre. . .
„Cá *Ilean'a* *Cosinzan'a* fét'a-i chiaru rupta din sóre.

— Bine dici, dar' nu-mi stâ 'n minte cum Pasié frumósa féta
„Buturug'a *Statu-palma* a potutu se fia tata!
— Pomulu naltu, frumosu, resare din sementi'a cea merunta
„Si-apoi scii tu cá *Pepelea* vornicelu i-a fostu de nunta.

Uriesii standu pe cóte au tranritu unu hohotu mare
Câtu s'au resunatu pamentulu intr'o lunga departare
Si toti *Vulturii* din codri redicandu-se pe ventu
S'au naltiatu in nori sè védia ce minune-i pe pamentu?

Apoi  r, cadiendu pe ganduri, Sfarma-petra d ce: Frate
C te stanci de aur pline si de petre nestimate
„Le-asiu da veselu Trestianei, t te zestre c  s -i fia
„De-ar voi f t'a cu mine s  se lege 'n cununia.

— C  si tine, d se grabnicu Strimba-Lemne, c  si tine
„C te lunci, paduri si codri, de cant ri si de flori pline,
„C te paseri vf , maestre sioimi si pagiuri nesdravane
„Pauni mandri, fulgi de s re dulci minuni aeriane,

„C ti lei, pardasi, capri re, cerbi cu c rnele de aur,
„Cuiburi de privighit re, — cuiburi scumpe de balauru,
„Frunsi si fructe, umbr'a dulce si codrean'a armonia,
„T te-ar fi a Trestianei, de-ar voi a mea se fia!“

— A ta! Strig  Sfarma-petra in vezduhu fac ndu unu saltu
Si-apucandu in a sa mana unu giganticu bolovanu,
— A mea! Strig  Strimba-lemne, ridicandu unu stegiaru naltu
S' nvertindu-lu pe de-asupr'a-i c  unu grosnicu busduganu.

 ca c  unu racnetu gelnicu susu pe munte se aude!
Uri sii se'ntorcu iute, parasindu armele crude
Si zarescu pe Statu-palma de-a lungulu pe dealu sarindu
S' ncurcatu in a sa barba c  unu ghiemu rostogolindu.

Sfarma-P tra-i tiene calea si-lu ridica 'ncetu pe palma.
— Sariti, voi urgi'a lumei; sariti! tipa Statu-palma,
„Resturnati copaci'n codri, macinati dealuri si stanci,
„Astupati carari si drumuri, turburati apele-adanci!

„Puneti stavili netrecute susu din ceruri p na josu..
„Trestian'a, Trestian'a, mi-au rapit'o *Fetu-frumosu!*
— Fetu-frumosu pe Trestian'a... strigu turbatii uriesi
S  al rg' unulu spre codri, celalaltu spre muntii plesi.

Atunci lumea ingrozita credi  c -i peri noroculu,
Sfarma-p tra cu largi pasuri calca munte dupa munte,
Trece riuri fara poduri si prapastii fara punte,
Lasandu urme de cutremuru la totu pasulu, in totu loculu!

Unde vede-o stanca nalta elu o macina cu palm'a;
Bolovanii sub picior -i dau de-a dur'a, dau de-avalm'a
Si cu petr'a macinata si cu petrele-aruncate
Elu iezește, bate, infla riurile turburate.

Culmele trecu preste siesuri, apele trecu preste maluri
Valuri mari se spargu in sgomotu, rapedite peste dealuri,
Dar' nici ciocotulu loru aprigu, clabucindu ferbendu in spume
Nici chiaru troncotulu de sdraveni boloveni in rostogulu

Nu'ngrozescu cá Uriesiulu ce s'areta cruntu la lume
Cu falci negre crasnitóre, cu ochi rosi, cu peptulu голу.
Elu apare pe sub nori cá unu munte de turbare
Ce amenintia pamentulu sè-lu turtésca 'n resbunare!

Cá si dinsulu Strimba-Lemne, uraganu de vigelia
Intra 'n lunci, paduri si codri ducéndu viscolu, ducéndu larma!
Plopulu naltu l'a lui suflare cá o creanga se mladia
Ulmulu cade, fagulu crépa si stegiarulu grosu se darma

Elu petrunde prin desime, trece iute prin zevóie
Si sub bráciulu seu puternicu totulu pêrae, trosnesce,
Totu se rumpe, se restórna, se sucésce, se indóie
Si-unu troianu de crengi, de arbori pe-a lui urma se cladesce.

Éca inse mândrulu sóre cá se 'ntuneca de-unu noru!
Uriesii stau buimatici, fumegandu de-a loru sudóre,
Ridic' ochii si pe ceruri vedu trecéndu in sboru dreptu sóre
Fetu frumosu cu Trestian'a pe-unu calu sprintenu sburatoru.

V. Alesandri.

ROMANI

Mari in Fapte si Poternici in Cuvinte.

Michaiu Voivodu.

(Fine.)

*Aci mostra pre . . . . . si pre Alemani, pentru-cà au ucisu
cu nedreptulu pre Michaiu Voivodu.*

Anatema ticalosului de Székel Mihaiu, care a fostu caus'a
de s'a perdutu unu asemenea barbatu, care erá de mare ajutoriu
crestinatatii. V'ati facutu vóue insí-ve cu acést'a mare reu.
Spunetí-mi dupa-ce l'ati mâncatu in mâni'a vóstra? Spunetí-mi
pre cene ati vatematu? Pre voi insí-ve: càci vedeti ce cá-
scigu v'a adusu pism'a vóstra: ati pierdutu Ardealulu si

Ungari'a tóta. — De ar' traí inca eroulu, tiér'a vóstra n'ar' fi amaríta si robita, nu v'ar' calcá Tatarulu si Bugiácanulu nici Ungurulu nici altu cine-va: déca traiaá Michaiu, nici unu Székel Moisi n'ar' cutediá, in pism'a vóstra, se se faca Craiu in Ardealu. Vedeti ce ati câscigatu din rivalitatea vóstra. Cesarelui ati facutu prin acést'a mare dauna. Credeti Unguri ai Ardealului, s'au dusu tierile vóstre, pentru totudeaun'a suntu perdute. Acumu vedeti, fora indoiala, ce a fostu Mihaiu, acuma dupa-ce v'au luatu Ardealulu si siede in scaunu altu Craiu, care v'a rusínatu si v'a gonitu batuti cu vergi cá pre nisce câni rñiosi. — Ungurii de frica v'au impinsu la vendiare; i ati ascultatu, si de aci amarulu si lacremile in casele vóstre. Voi aii remasu rusínati, si densii vre-unu bene n'au vediutu: Ddieu i-a urgisitu se fia fora patria, se-si védia tiér'a prádata si averile rapite, se mérga unde nu vréu, se se despartia de ai loru, se se departeze de vetrele parintiesci, se-si lase case, se-si lase copíi. Pentru-cá au adusu pre Moise mare urgiá; pentru-cá suntu perfidi si tradatori, s'a mâniatu Ddieu sí-i cérta, cumu vedeti: mosíele loru le calca nepedepsiti Turcii si Tatarii; muierile loru ambla góle pre drumuri; dara, precum díce Davidu in psaltire: „cene sapa grópa altui'a elu va cadé in dens'a.“ De diece ori ati juratu, mágari mincinosi. se fiti supusi credintiosi imperatíei; si ati cerutu se vina fratele Cesareliui, acelu maritu, se fia rege vóue, alu urgisitului vostru neamu, si pre urma nu ati vrutu se vina in Ardealu unu rege cá acel'a ci ati dísu se faceti din sênulu vostru; si ati facutu cum ati voíitu; dara si acestu Craiu nu v'a placutu; ci ati juratu lui Bast'a se fíti cu densulu si se-lu puneti capu alu vostru, de va scóte si va alungá díu tíera pre Michaiu; pre urma l'ati gonitu si pre densulu cu rusíne, si ati adusu pre Sigismundu; ati calcatu juramintele ce facuseráti, v'ati aretatu perfidi si nelegiuiti, parasindu pre Crestini carii erá onórea vóstra, si imbraçiosiéndu pre Turci carii erá dusímánii vostri. Dara voi cá si acesti'a sunteti pagâni nebotezati, si mágari, fora de lege. câni spurcati, credint'a nu este in voi neci cátu intr'o óla gaurita. Unulu Michaiu scié se faca se uitati tóte min-

ciunele vóstre, si de aceea l'ati mâncatu, orbi si mágari, ce sunteti. Michaiu nu se mai aréta in Tiér'a-Romanésca, unde 'lu ascépta boiarii cu nerabdare se-lu véda sosindu, se alerge inaintei si se-lu primésca cu bucuría!

Cum nímenea nu sciá ce se facùse Michaiu, si nu credeá cã muríse.

„Ce s'o fí facutu óre Michaiu Voda? Nimicu nu s'aude despre densulu dela unu tempu in cóce. Unde s'o fí dusu si unde s'o fí aflându de nu se mai vede? Nu cumv'a in Tatarí'a s'a dusu cá se bata pre Han-Tataru? Nu cumv'a e in Moldov'a senguru fora de ostire? Ori cã in Turci'a a trecutú si calca acolo tiér'a! S'au cu óste va se viná Turcii se omóra si pre Crestini se mântuéscá. — Nu, nici la Han-Tataru s'a dusu; nici in Moldov'a este; nici dincolo in Turci'a; nici aicea in Tiéra. Ci cu balaurulu se lupta la Turd'a in câmpía, care-lu apuca si va se-lu duca in iadu. Nóptea tóta vitejesce s'a luptatu si Dumineca demanéti'a remáse invinsu. Unu típetu scóse elu numai, cu inim'a strapunsa: Unde sunteti voi vitejii mei? luátí-ve sabiórele si veniti inarmati, de me scapati de-aci, iubiti amici; cãci anim'a mi s'a strapunsa, poterea mi s'a taiatu, trupulu mi s'a slabitu si sufletulu mi s'a ingrozitu. Voi bine sciti câtu erám de vítézu, si acumu forá de lupta, me védiúti ací junghiatu. De mine odata tremurá Resaritulú si Apusulu, éra acumu nimene nu se gasí se-mi ajute. De a-si fí sciutu de mai inainte se me fíu pregatitu, acumu n'asiu fí la pamentu ucisu fòra de lege. De ace'a ve rogu, se sciti dela mine câti veti ajunge in urm'a mea Crai in Ardealu, pre boiarii . . . . .
 . . . in viéti'a vóstra se nu-i credeti, de vreti se domníti in pace si fora téma; cãci suntu tradatori, juramentu nu tienu si vorb'a-si calca forá de rusíne. Cândú 'ti vorbescu mai dulce, si cu laude te inaltia pâna la ceriu; feresce-te atuncea se nu te•puná in pamentu, cã asié m'au lingusítn sí pre mine: si eu i-amu crediutu, si éta-me ucisu prin intrigele loru. De ascultám amicii mei credinciosi, acum n'asiu fí la pamentu, ucisu forá de lege; in adevéru, sabiór'a mea, te-asíu fí saturatu cu sangele acestoru nelegiuiti.

Cum mórtea nu se teme, nici se rusînéza de nimenea.

Inaintea mortii viteji'a nemicu nu pretiuesce; pre viteji de locu mórtea nu vré se-i scía: nu ve mândriti dara voi imperati, regi si viteji, căci toti cei asemenea voue in celea de josu se afla. Acolo e Alecsandru celu Mare numitu, acolo si Belisariu cufundatu intru intunerecu: acolo vedi pre Solomonu cu mare intieptiunea lui, acolo si pre Samsonu cu tóta laudat'a lui vertute: căti in lume au venitu, regi si viteji, toti acolo se afla; nimenea n'a căseigatu in ereditate lumea cea mai mincinósa, nici imperatii nici boiarii n'au traitu fóra dorere." Éca invetiaturele ce ni-a lasatu Michaiu ucisu de inversiunatii sei inimici. A lasatu ínse sí nume frumosu in tóta lumea, cá se-lu auda si se-lu laude toti vitejii lumii; pism'a si perfidi'a i-a ucisu trupulu, éra sufletulu se bucura in imperati'a cea de susu, căci elu s'a luptatu multu pentru crestinatate, pentru-cá sufletulu seu se gasésca la tempu indurare. Michaiu fú ucisu din indemnulu lui Bast'a pre câmpulu Turdei, în dóuedieci de díle ale lui Augustu, cându curgeá anulu 1601 dela nascerea lui Christu. Căti veti cetí, de veti aflá sí erori, se nu me judecati aspru, cá eu neinvetiatu fiendu m'amu pusu se scriu in versuri; mintea-mi erá turburata de multa intristare ce a cuprinsu inim'a mea, aducându-mi amente faptele lui Michaiu, pentru cá erámu servu alu lui credinciosu cătu si veri-care altulu. Multe amu lasatu, necutezându se le scriu aici; dara voi, căti aveti mente le poteti implení prin cugetarea vóstra, De voíti se afláti si patri'a mea., Malsini'a este tíer'a mea, o parte din Delvinu, se afla fórte aprópe de Santu-Teologu. Evangelistulu lui Christu; numele meu Stavrinós, si rangulu meu de Vistiariu. Singuru de buna-voi'a mea, amu scrisu la antaiu si dóue ale lui Februaru, acolo in Ardealu in cetatea Bistritiei, unde stámu inchisu si scrieamu nóptea la lumin'a stebeloru. Bucuría voue toturor'a dela Santulu Spiritu; si marire Tatalui si Fiiului si Santului Spiritu, Ddieului atotu-facatoriu si ziditoriu alu meu.

Fine, si lui Ddieu marire!

Cojoculu blastematu.

„Ce stái bade in carare?
Ventulu sufla, geru-i mare,
Hai baditia pâna 'n casa,
Câci barbatu-mi nu-i acasa;
Vino, siedi ici lânga mine,
Pâna 'n séra elu nu vine;
Dà-mi o dulce sarutare,
Lucru multu in satu elu are.“

Astfeliu dice din ferésta
O puicutia de nevésta.
Ér' baditi'a din carare
N'ascépta multa rogare:
Intra, siede,-o stringe 'n braçia,
Si-o saruta cu dulcétia.
Dar'vai, candu le-ar' fí mai bine,
Éta cà barbatulu vine.
Vré se intre 'n casa 'n data,
Inse usi'a-i incuiata.

— Hai, muiere! (striga 'ngraba)
Deschide-mi, câci mi degraba!

Nevestuic'a frumusica
Si baditi'a se infrica;
Uita dulcea sarutare
Si cugeta la scapare.

Ér' barbatulu striga éra:
— Hai, nu me tiené afara!

— Mergu, scumpulu meu, mergu
[pe locu,
Numai pîiu unu lemnu pe focu!
Díce ea, foculu misicandu.
Baditi'a stá tremurandu.

— Sum pierdutu! barbatu-ti vine!
Ce se me facu, — vai de mine?

— A venitu, dracu 'n elu siéda!
Ascunde-te ici in lada . . .
Dór' s'a duce ér' in bóla! . . .
Lad'a-i mare si câm góla . . .

Díce, sí 'n lada 'lu inchide;
La barbatu usi'a-i deschide.

— Buna diu'a, boierésa!
Ce te 'noui singura 'n casa?
Te-ai temutu dóra, iubita,
De vr'unu smeu cà-i fí rapita?

— Ba, ma'mu inchisu, dragulu meu
Se câm dormu, câci mi-a fostu reu.
Dar' tu cum ai sí venitu
De pe somnu de m'ai treditu?

— Am venitu dupa cojocu,
Câci erá se 'nghietiu de locu.
E de-asupr'a cóle 'n lada,
Cauta-lu, draga, si mi-lu ada,
— Cojoculu? . . . in lada? nu-i!
E in fundulu podului.
Mergi dupa elu tu, de-i vré:
Eu me temu cà voiu cadé. —

— Ba l'am pusu chiar eu in lada,
Scóte-lu numai si mi-lu ada!

— In lada? . . . da'-i descusutu:
Am pe elu multu de cusutu!

— Ori cum, scóte-lu, vedi cà-mi Dîce (uitându de cojocu)
tréba; Sî pe badea lu-ié la jocu.
Dar' iute, càci mi degraba! Sî-i dîce hori minunate
C'o maciuca preste spate;
— Vai! . . . L'asiu cósá frumusielu: Si mi-lu jóca romanesc,
— Vai! . . . Lasiu cósá frumusielu: De numai schintei zaresce:
— Ce? . . . se 'nghietiu tu m'ai, Pân'-a fugitu — pe ferésta . . .
lasá?
Dór' tí lene a-lu cautá? . . . Apoi sare la nevésta:
Striga, si la lada sbóra. „Nici tu nu te affi bine!
Ea de ciuda stà se móra: Am eu leacu sî pentru tine.
„Bata-lu Domnedieu cojocu!“ S'a schimbatu, puicutia, joculu':
Dîce, neafându-si locu. Eu ti-oiu cósá-acum cojoculu!
Vino 'ncóce, éta aculu!
— Taci, cà-i bine; l'am aflatu. Voiu se scotu din tine draculu!“
(O mângâia-alu ei barbatu)
Si nici nu-i destramatu tare. . . Si dîcându, c'unu sbiciocu mare
Dar' sub dinsulu ce vedu óre? O ungo preste spinare:
— Ce se fia? . . . Nu-i nimica! Reulu din ea cá se nésa: f—
Dóra-i ce-va papusíca . . . Apoi mergé de acasa
Imbracatu caldu cu cojoculu,
Dîce ea, dar' elu nu crede. Si — blastemându-si noroculu.
Pe baditi'a 'n lada 'lu vede. Er' ea remâne plangêndu,
Si — cojoculu blastemându.
— A! papusia frumusia!
Ce cauti tu in lad'a mea? . . .

* * *

Voinicelulu audiendu,
Se scóla cãm tremurându:
— Vai! te rogu pe Domnedieu,
Lasa-me! . . . mi fórté reu! . . .
— Vedu, cà nu te simtiesci bine; Teme-te, candu nu faci bine:
Lasa hîmã dupa mine: Sî de hain'a de pe tine!
Am eu lécu de bóla ta,
Si pe locu, te-oiu vindecá.

P. Dulfu.

Proprietariu, Editoru si Redactoru respundietoriu: **Niculae F. Negrutu.**

Gherl'a. Imprimari'a „Georgiu Lazaru.“ 1879.